

GORIŠKI LIST

«Goriški list» izide vsako sredo in soboto zjutraj. — Uprava uredništva v Gorici, Corso Verdi štev. 47 - Telefon štev. 292. — Glasilo se zaračunava po ceniku. — Račun pri Cassa di Risparmio Gorice.

Gorica, dne 27. septembra 1944.

Za mesto Gorica in Trst: posamezna številka 0.50 lir, polletna naročnina 26.— lir, celoletna 52.— lir. — Izven mesta Gorica in Trst: posamezna številka 1.— lira, polletna naročn. 47.— lir, celoletna 90.—

Sadovi absurda

Trst, dne 26. sept.

Ni potrebno povdarjati, da ima trenutno sovražna propaganda precej lažje in prijetnejše delo, kakor pa nemška. Položaj na bojiščih daje zavezniški propagandi snov za najrazličnejše napeve, ki so — s propagandnega stališča vsaj — lahko precej vsele narave. Vendar pa si dovoljujemo za beležiti, kar se angloamerikanske propagande tiče — neko intimo, intimno, trenutno komaj opaženo disonanco. Kar se Sovjetov tiče, je stvar precej drugačna. Sicer se Sovjeti ustijo prav tako kakor njih zavezniki, vendar pa ima njihovo kričanje nekako podlago. Ako ne druge, vsaj to, da odnašajo izpred nosa njih zaveznikov vse, za kar se isti pravzaprav borijo. To je tudi zadoščenje, četudi med prijatelji...

Baš dejstvo, da se to dogaja med takozvanimi prijatelji, nam priklicuje v spomin znanje, v neki ječi od Lorenzina Mediškega napisane besede: »Dagli amici mi guardi Iddio, che dai nemici mi guardo io!« (Bog me varuj pred prijatelji, ker pred sovražniki se varujem sam!) Niso le te besede kakor nalašč za Anglijo? In Amerika kaj pravi k temu? Kot višek ironije jima je Stalin prepustil sicer plemenito nalogo, da se bore za ideale svobode vseh narodov na svetu, oni dobičkarji in izkoriščevalci svetovne mizerije, plutokrati in kapitalisti. Plutokrati in kapitalisti, ki se z vso vneto bore za odrešitev njih večnega in nespravljivega sovražnika — delavca — dočim Stalin, delavski malik, pobira sadove te gigantske borbe in se kaže niti volje, prepustiti svojim prijateljem niti drobtinice s te, bogato obložene mize. Vsi trije bi radi čim prej končali to smrtonosno borbo. Vzroke te nestrpnosti smo že opisali. Ako bi jih pa danes vprašali, kakšno korist so imeli ti materijalisti od te pet let trajajoče vojske, smo prepričani, da bi jih spravili v nemalo zadrego. Vse si je vzela očka Stalin, požrl je celo tisto tako »idealno« sestavljeno atlantsko listino in jih je pred svetom prav pošteno osramotil. Četudi se sedaj vse to izgublja v vojni vihri, se bodo brezdvomno po vojni dvignili v kakšnem kotičku sveta glasovi, ki bodo Anglijo in Ameriko nadlegovali za tisto, kar sta obe že v naprej vedeli, da jim nikdar ne bosta mogla dati. Zato je pač za Anglijo in Ameriko skoro vseeno, ali se vojna konča danes ali jutri. Ideološko ne bosta pridobili ničesar, ker njih borba nima ideološke podlage, ozemlje — vsaj sporno ozemlje, ki edino prihaja v poštev v tej vojni, si je prilastil očka Stalin. Gospodarski dobički tudi ne bodo baš veliki v odnošjih z ubožano Evropo. Balkan že kaže osle angloamerikanskim »osvobodilcem« in to je najbrž najbolj pekoči udarec v obraz Albionu. Vse se smehlja, četudi prav trpko, Stalin in Angloamerikanska propaganda kriči o Holandski, Belgiji, Italiji in drugih takih

ČETE PADALCEV ZA ZAPADNO FRONTO

Angloamerikanci poskušajo z zračnimi četami, kar jim ne uspeva drugače - Hudi boji z zračnimi odredi - Od Transilvanije do Baltiškega morja - Vedno hujši boji v Italiji, posebno ob Jadranu

Gorica, 26. sept. - Za nemško fronto pri Nimwegenu so mogočne jate izkrcovalnih letal spustile na ozemlje množine pehote, ki naj udarijo na nemško brambo za hrbtom. To je velika novica zadnjih poročil. Toda pri tem so Angleži po kazali preveliko zaupanje v moč teh padalnih oddelkov in sedaj se morajo na vso moč truditi, da pridejo do zveze s temi četami, ker jih drugače čaka zelo žalostna usoda. Tega ne prikriva niti sovražna propaganda, ki označuje položaj teh čez, kot zelo kritičen. Angleška armada, ker sicer doseglja v zvezo z manjšim oddelkom teh čat, a jih s tem še ni rešila, ker so stisnjene med dvema ognjema. Istočasno je general Eisenhower zapovedal nova izkrcanja med Mooso in Waalom, akcija kateri je nemško letalstvo prizadelo velike izgube. V bojih med Epinalom in Remiremontom so se nemške čete polagoma umaknile na vzhodni breg reke Mosel a pri tem niso zapustile Remiremonte kjer še divjajo polični boji. Boulogne se še vedno zoperstavlja sovražniku. Sovražnik povsod besno napada, pri Aachenu, Eifelu, pri Saint Nazaire in Lorientu, pri Nimwegenu. Nemci se branijo povsod mirno a odločno. Izgube sovražnika so strašne, ker za vsako ceno izsiliti odločitev pred pričetkom slabih vremen, ki so za antlanisko obalo značilna. Zato se brez bojzani lahko trdi, da igrajo pri tem Angloamerikanci vse za vse.

Tudi na vzhodni fronti skuša sovražnik priti na vsak način do zloma nemške bojne črte. Navzlic tem poizkusom ohranja ta fronta še zmeraj znake stabilnosti, ker se v poročilih še vedno vrste staroznana imena krajev. Nekaj novega nudijo morda akcije proti ogrski meji, ker tam brezdvomno sovražnik upa z vdorom doseči tudi politični uspeh, kakor v Rumuniji, Bolgariji in Finski. Vendar pa tudi tam še vedno divjajo boji pri Szeklerjih, pri Velikem Varaždinu in v Karpatih pri Sanoku in Krosnu.

deželah, kjer bo morala — hočeš ali nočeš, ostati zvesta atlantski listini, ker si je vzgajala na lastnih prsih enega De Gaulle-ja, in pripravila za vsak slučaj v drugih deželah ljudi, ki so ji sicer v tej vojni zamogli prav dobro služiti, a bodo po vojni brezdvomno znali zahtevati izpolnitev vseh obljub.

To so sadovi absurda. In to bi morali vedeti razni Roosevelti, Churchilli in drugi taki vodje ljudstev, da se ni mogoče vezati z bolševizmom, ako se ne zna z njim tuliti in kakor on v pravem trenutku pokazati tudi lastnim prijateljem, svoje kremplje.

Le delajte konference v

Na severu je polom Finske ustvaril precej zmeden položaj, kateremu je primorana Nemčija žrtvovati marsikaj. Vendar pa se umikanje nemških čet vrši povsem načrtno, v kolikor je to mogoče računovskega položaja. Motenju s strani sovjetskih čet odgovarjajo nemške čete s srditimi protisunkmi, tako da tudi v tem neprijetnem položaju vršijo svojo važno nalogo. Sovjeti pritiskajo proti Rigi, da prerežejo pot nemškim četam, ki se umikajo iz Finske. Zasedli so že estonsko prestolnico Taljin (Reval). Tudi pri Varšavi so v teku hudi napadi Sovjetov — a prav tako je bramba, ki se dovoljuje nasprotnikom do nikakega lahkega uspeha.

Italijanska fronta nudi približno isto sliko. Še vedno se govori o Firencah, Firenzuoli na eni strani, Riminiju in njegovi okolici na drugi. Ako je tudi za odsekah italijanske fronte vojna delavnost vsak dan živahnjša, se da sklepati, da se bo veliki napad Angloamerikancev kmalu šele pričel. Sovražna propaganda že napoveduje lahek pohod po padski nižini in že govori o mestu Bolognji, ki je glasom te propagande ogrožena od dveh strani. Nima smisla oprekati tem glasovom, saj je že zdavnaj, odkar se je konstatiralo, da je italijanska fronta le sekundarnega pomena v sliki vseh bojišč. Res je, da so sedaj imeli Angloamerikanci na poti tudi nekaj gričev (ne moremo jih drugače imenovati), kakor Monte Paggiola in bodo sedaj po vsej priliki prišli v ravnino, vendar tudi ozemlje dosedanjih vojnih operacij ni nikakor oviralo uporabe orožja vsake vrste, kar znači, da razen vedno dohajajočih rezerv, njihove možnosti ostajajo vedno iste.

Prezident general Rupnik generalni inspektor Slovenskega domobranstva

Posebna izdaja »Slovenskega Naroda« od 25. septembra, ki nam je sedaj prišla v roke, poroča o veličastnem protikomunističnem shodu, ki je bil v ljubljanski Unionski dvorani v nedeljo dne 24. septembra, na obletnico ustanovitve slovenske nraodne straže in obnovitve slovenske uprave v Ljubljanski pokrajini, ko je bil imenovan za predsednika general Rupnik.

Ob obletnici je bil general Rupnik povišan za generalnega inspektorja Slovenskega domobranstva. Primorski Slo-

Quebec-u ali še bolj daleč od Evrope, če treba. Absurd ostane in njega sadovi bodo vedno novi absurdi. Kapitalist, ki se bori za delavca, plutokrat, ki hoče biti demokrat, boljševik, ki iz ozira na svoje zaveznike nosi frak, vse to se bo o priliki maščevalo, ker — najsi kdo še tako ostro ugovarja — v vseh teh nenaravnih vlogah, se še najbolj podaja boljševiki frak. Morda je to nezačetni stavizem — morda igrajo pri tem razni Rotschildi, Morgentau-i, Rockefellerji svojo vlogo. Ker ravnanje boljševikov je pristno židovsko. Prijatelj do smrti — toda ne, ako se gre za kako materijelno pridobitev.

Navzlic temu pa — iz absurda absurd! (ojec).

ralo, da je italijanska fronta le sekundarnega pomena v sliki vseh bojišč. Res je, da so sedaj imeli Angloamerikanci na poti tudi nekaj gričev (ne moremo jih drugače imenovati), kakor Monte Paggiola in bodo sedaj po vsej priliki prišli v ravnino, vendar tudi ozemlje dosedanjih vojnih operacij ni nikakor oviralo uporabe orožja vsake vrste, kar znači, da razen vedno dohajajočih rezerv, njihove možnosti ostajajo vedno iste.

Navzlic vsemu kričanju sovražne propagande se položaj na vseh bojiščih torej ni bistveno izpremenil. Valovanje fronte se suka vedno okrog istih krajev in glavno vlogo igrajo še vedno vojni dogodki sami, ne glede na ozemlje. Vzporodno s temi pa še politični dogodki, ki se nagibajo v korist Nemčije, ker vsako razočaranje je v škodo tistemu, ki ga je izzval. In razočaranje je posebno vzhod vedno bogatejši — Romunija, Bolgarija in Finska vedo marsikaj o tem. Posebno Finska, ki bo v bližnji bodočnosti morala predati Sovjetom vse častnike svoje hrabre armade, od poročnika do vrhovnega poveljnika. S tem bo za večno strta čast Finske. Šola in spoznanje so nekaj zelo grenkega, kesanje pa je še hujše... (V.R.).

venci in tukajšnji slovenski domobranci spoštovanemu generalu Rupniku čestitam in smo veseli tako lepega priznanja našemu odličnemu vojaškemu voditelju.

Umori v Bonomijevi Italiji

Milan, 26. sept. V vodilnih fašističnih krogih je zbudila veliko ogorčenje vest o usmrtitvi rimskega policijskega šefa Carusa, ki ga je obsodilo posebno sodišče Bonomijeve vlade. Usmrtitev je bila izvršena v Fortu Bravetta v bližini Rima. Bivši prestolonaslednik Umberto je odbil prošnjo za pomilostitev. Fašistični italijanski tisk zahteva povračilne ukrepe. Usmrtitev Carusa je brez vsake pravne podlage, pišejo fašistični listi. V listu »Regime Fascista« zahteva Farinacci takojšnje protiukrepe. Če usmrtijo danes v Rimu, pravi Farinacci, kakšnega fašista zaradi zvestobe v preteklosti, mora ista usoda doleteti komuniste in pristaše Bado-glija v severni Italiji. Fašistični radio je ponovno svaril Rim pred maščevanji in je napovedal takojšnje protiukrepe, besedam pa morajo vedno slediti dejanja.

Pravica do kruha

»Daj nam danes naš vsakdanji kruh...«, tako se glasi prošnja v očenašu in človeštvo jo ponavlja ne samo z besedo in molitvijo, temveč tudi z delom in z vsem svojim hotenjem. To je hkrati prošnja, je molitev, je pa tudi zahteva. Človeštvo sicer nima pravice od Boga zahtevati drugega kakor milosti, pač pa ima človek možnost od sočloveka zahtevati in pravico tudi uveljaviti svoje terjatve od katerih je prva in najbolj važna: pravica do kruha.

Kar je bilo, gospodarskih in socialnih gibanj v preteklem stoletju, vse to je bilo v znamenju lačnih in izkoriščanih. In vendar so bila vsa ta velika gibanja nepotrebna, zakaj, če »kruh delil bi z bratom brat«, kakor poje naš goriški slavček, bi ga bilo za vse dovolj. V tem je ravno težnja človeštva po socialnih reformah in te težnje se je polastil komunizem, da zavaja ljudi v še globlje socialno nesrečo, v kateri že tako in tako tičimo. Smo dediči žalostne preteklosti v kateri se pred desetletji nihče ni resno zanimal za ureditev socialnih vprašanj. Kričivo je bilo geslo, ki je bilo pred letom 1914. pritrjeno na vseh šolskih poslopjih in naglašeno v vseh parlamentarnih govorih: »Kdor ne dela, naj ne je«. To se pravi, da otroci, ki še niso mogli delati, niso smeli jesti, in starčki, ki so že odslužili svoje delo, tudi niso smeli brez skrbi misliti na o-poldansko uro, kdo jim bo postregel.

In vendar je zemlja rodila dovolj, da bi se mogli prav vsi nasiti, ne samo tisti, ki so imeli zdrave in prožne mišice, ali pa račue v bankah, temveč tudi vsi neboljenci. Toda do leta 1914. ni bilo avtoritete z močjo, ki bi ta pereča socialna vprašanja reševala. Pred nami se je že med prvo svetovno vojno odprlo brezno, v katero človeštvo drvi. Ako takoj ne ustavimo tega toka z odločnimi socialnimi reformami. Pametni državniki po vsem svetu so že poskušali rešiti to vprašanje in nočejo več dopuščati, da bi zapuščeni otroci beračili po ulicah, ali pa lačni prihajali k šolskemu pouku, kjer bi morali skoraj omedleljivo počati poslušati pedagoške nauke v smislu Pestalozzija ali Komenskega. Slab je stari latinski pregovor o polnem trebuhu, ki se ne uči rad, zakaj pravičen bi bil drug pregovor, da s praznim želodčkom noben otrok ne bo rad poslušal še take šolske modrosti. Kdor je lačen, je dostopen vsaki propagandi, tudi komunistični, saj poznejše razočaranje ga niti ne zanima.

Človek mora biti veder in predvsem mora imeti zanesljivo upanje v srečno starost. Zato pa mora imeti zagotovilo trajne pravice do kruha. Kdor je zmožen delati, ima dolžnost do dela, ima pa tudi pravico do dela. Sedaj smo sredi najhujše vojne ter je človeštvo v položaju, da mora prav vsakdo delati. Brezdelje je danes sramota in zločin. Pred deseti-

mi leti pa je bilo brezdelje splošno socialno zlo. Milijoni družin so živeli samo od socialnih podpor, kjer so te podpore pač bile. Celo v najbogatejši državi sveta, v Zedinjenih državah Severne Amerike, tam so našli leta 1934. nad deset milijonov brezposelnih, takih, ki niso vedeli danes, kje bodo jutri jedli. To pri vsem tem, da bi moglo ogromno ozemlje med Atlantskim in Velikim oceanom preživljati najmanj petkrat toliko ljudi, kakor jih je tam. Ali naj govorimo o Rusiji, ki je geslo »pravica do dela« razumela napačno, in je dala svojim sužnjem sicer delo, ni pa jim dala kruha. Okostje tistih, ki so pomrli po evropski Rusiji in po Sibiriji za lakoto, to dokazujejo.

Komunizem je res iznašel recept proti lakoti, toda le takega, da bi bili v komunistični državi siti le komunistični komisarji, to se pravi po večini židje in njihovi glavni priganjanci, vse drugo ljudstvo pa bi smelo gledati skozi okno, v gostišča, kjer bi se mastili nosilci »socialne revolucije«.

Slovenci odklanjamo družabni red, kakor ga nam ponujajo moskovski boljševiki in njihovi agitatorji na naši zemlji, prav tako po odklanjamo tudi sistem, kakor bi ga radi uvedli ponovno po vsem svetu bogataška Amerika in Anglija.

Ako iščemo zgleda kako je treba rešiti socialne težave in zadovoljiti vsaj približno vse plasti prbivalstva, bomo našli kar v Evropi lep zgled. Mislimo namreč Portugalsko. V tej državi, kjer so stalno divjale revolucije, kjer so bili na dnevnem redu upori, nemiri in atentati, v tej državi se je pametnim državnikom posrečilo končno le najti potrebno soglasje med vsemi sloji in danes ima na Portugalskem vsak človek pravico do kruha in je podvržen dolžnosti do dela, samo če je sposoben. Socialna zaščita, starostno zavarovanje, mladinska skrb, vse tisto, kar je pri nas sicer šele v načrtu, je tam že uresničeno. Res je, da je Portugalska sedaj izven vojne in da morda uživa kot nevtralna država neke prednosti pri mednarodni kupčiji, toda program solidarizma, kakor imenujemo ta novi državni red, so Portugalci pričeli izvajati že pred petnajstimi leti, ko so nagnali ves prostozidarje, marksiste in politične pustolovce, ki samo sleparijo s socialnimi obljubami, katerih pa nikoli resno ne mislijo.

S strahom čita na primer danes ameriško in angleške delavsko ljudstvo napovedi svojih milijonarjev, ali poročila o debati v angleški gosposki zbornici. Ameriški milijonarji in angleški lordi kar s hladnim srcem izjavljajo, da bo po vojni v obeh državah najmanj dvajset milijonov delavcev brezposelnih.

Prav gotovo je, da bo svet prva leta po vojni potreboval čim večje proizvodnje in morda ne bo v začetku brezposelnosti, saj bo treba obnoviti toliko porušeni mest in preraoti toliko polja, toda bati se je, da bo po vojni svet načel staro napako, to je, da bo proizvodnjo vedno in vedno stop-

njeval in ko pride človeštvo do kritične točke, ko se pričena nadprodukcija, zopet zašel v gospodarsko krizo, v brezposelnost in v položaj, ko bodo spričo bogatih plodnih njiv od gladu omedlevali otroci, brezposelni in starčki.

Ne, komunizem ni zdravilo za to nevarnost; komunizem je tista rešitev, ki pomenja smrt večini, kdor pa hoče ostati živ, mora misliti na drug izhod. Portugalci pravijo temu izhodu solidarizem med vsemi stanovji, mi Slovenci pa iščemo izhoda v vzajemnosti, v združništvu in na predvsem v močni avtoriteti javne oblasti, ki bo v bodoče smela in tudi morala posegati v javno področje.

Ljudstvo hoče vedeti resnico!

Nedavno sem se vozil iz Gorice v Trst. V kupeju sta sedeli tik mene dve mladenki z naših gor. Razgovarjali sta se tako zaupno, da sta vzbudili mojo radovednost. V rokah sem imel »Goriški list« in gledal vanj, kakor da sem ves zamaknjen v dogajanje na »Srebrni obli«, v resnici sem pa prav skrbno vlekkel na ušesa, kar je starejša mladenka pripovedovala mlajši. Zanimil sem si sledeče besede, ki odpirajo globok pogled v dušo in srce našega stiskanega ljudstva.

»Veš, ta partizanska stvar se mi je zdela od vsega začetka malo čudna in nevarna. Toda vse se je dalo od sladkih besed raznih agitatorjev preslepiti in tako sem tudi jaz začela podpirati gozdovnike. Najprej z nekim narodnim navdušenjem, pozneje pa iz strahu, ker nisem hotela veljati za »belogardistino«. Sicer mi nihče ni znal povedati, kaj so ti »belogardisti«, ali toliko sem že razumela, da so ti ljudje najgrši izdajalci — in za tako ne bi hotela veljati za vse zlato na svetu. Sčasoma mi je pa postalo sodelovanje s partizani vedno težje; kar bolelo me je pri sreč, ko sem delala kaj zanje; zdelo se mi je, da sodelujem pri velikem zločinu nad našim narodom. Ta stvar me je tako vznemirjala, da še snati nisem mogla. »Ti si zločinka, ti si zločinka!« Tako mi je govorilo v duši.

V svoji dušni stiski sem se obrnila do župnika bližnje vasi, ki je na glasu, da je zelo moder učenik in pobožen duhovnik. Vprašala sem ga, ali je pregrešno sodelovati z »Osvobodilno Fronto« in s ko-

munisti. Gospod me je zelo nezaupno pogledal izpod očnikov. Tako me je pogledal, kakor da bi imel kako veliko sovražnico in nevarno osebo pred seboj. Reško me je zavrnil: »Kaj hodiš k meni s takimi vprašanji! Ali v vaši vasi ni duhovnika? Jaz ne rečem ne da je grešno, ne da ni grešno. Si razumela? Ne da, ne ne? Če pa prav hočeš vedeti, kako je s to stvarjo, v katero se jaz ne maram vtikati — si razumela? — moli k svetemu Jožefu, naj ti izprosi pri Bogu pravega razsvetljenja. Si razumela? To je vse, kar ti morem povedati.« Odšla sem vsa zmedena in še bolj razburjena. K svetemu Jožefu pa sem molila...

Tisti večer sem pa imela čudne sanje. Zdelo se mi je, da se je vsa vas razdelila v dva tabora. Prvi je bil rdeč, drugi pa bel. V prvem taboru jih je bilo več, v drugem pa manj. Vsi ljudje so imeli v rokah darove. Tisti iz prvega tabora za gozdovnike, drugi pa za »belo gardo«, ki pa je ne poznam. Jaz sem šla v tabor rdečih z velikim hlebom kruha in polno torbo krompirja. Družbi sta se razšli. Naš tabor je šel v veliko temno splotje. Že ob vhodu me je popadla groza. Zdelo se mi je, da grem v strašno ječo, iz katere ni nobenega izhoda. V veliki umazani dvorani so nas sprejeli neki mračni ljudje. Sprejeli so naše darove, a brez vsake besede zahvale... in nato odšli. Nas pa so zaprli v tisti prostor, ki je postajal čedalje bolj temen, dokler se ni pogreznil v popolno temo. V strahu in pričakovanju nečesa groznega smo tam pre-

bdeli vso noč. Proti jutru so nas pa le odklenili in z nepopisnim veseljem smo zapustili tisti kraj, ki smo se bali, da v njem prav žalostno poginemo. Ko smo prišli na prosto, nam je prišla družica drugega tabora naproti. Vprašali smo jo, kako so jih sprejeli »beli«. Začeli so nam vsevprek pripovedovati, kako so bili prijazni, kako so se jim zahvaljevali, kako so jih pogostili v veliki razsvetljeni dvorani in kako so jim sami angeleci peli. Le s težkim srcem so spet zapustili kraj najlenjšega veselja.

Te sanje sem imela in od

takrat nimam nobenega dvoma več, kje je luč in kje tema, kje dobro in kje slabo. Želela bi, da bi vsi tako jasno gledali kot jaz. Veliko gorja bi si prihranil naš narod.

Tako je skrivnostno govorilo dekle in jaz sem poslušal in si gotovo vse glavne misli točno zapomnil ter še dolgo premišljeval, kako strašno zamuščen je naš narod v tej ugodni uri in kako ne dobi luči niti pri tistih, ki imajo ta poklic, da mu svetijo na pot.

In vse to je gola resnica.

Popotnik.

Dr. Korošec in Ščekova Breda

Prejeli smo štiri knjige anekdot in šaljivih spisov našega uglednega vipavskega rojaka g. Narleja Velikonje. Kakor smo že poročali, velja g. Narle Velikonja sedaj za enega najbolj duhovitih slovenskih pisateljev. Poočlašil nas je, da smemo ponatisniti, nekaj njegovih spisov. Zanimiv dogodek, kakor ga pripelje Velikonja opisuje, se je pripeljal pred več kot tridesetimi leti v Gorici in bo nemara še zanimal marsikoga.

Minister dr. Korošec je bil tistokrat še poslanec v dunajskem parlamentu. Na svojih turističnih potih je naletel na Ščekovo Bredo. V besedi sta prišla tako daleč, da se je bilo treba predstaviti.

»Dr. Balon.«
Moralo se ji je ime zdeti sumljivo, ker je napravila kniks:

»Urška!«

Med pogovorom sta prišla tudi na literaturo. Breda, začetnica dijakinja, je bila tam bolj doma. In na Gregorčiča.

»Poznam Gregorčiča!« je dejal dr. Korošec. »Poslanec je v dunajskem parlamentu!«

»Ne tisti!«

»Kako ne? On se imenuje Anton!«

»Tepec! To ni pesnik, pesnik se imenuje Šimen!«

»Šimen? Oni na Dunaju se piše Anton! In vem, da piše!« (Pisal je namreč v svoj list »Gorica« vse: članke, prigodne pesmi, novice in tudi felj-tone).

»Niti pesmi še ni napisal!«

»Kako ne, sam vem in v šoli sem se učil, da je pisal Gregorčič pesmi!«

»Če sem videla že kdaj tako omejenega človeka! Gregorčiču je ime Šimen!«

»Gregorčiču je ime Anton, moja draga Urška!«

»Šimen!«

Breda se je zmerom bolj

razvnela. (Pomislil je treba, da je bila takrat v prvem letu goriške preparandije). V veliki razvnetosti je začela zmerjati. Začela ga je tikati in vpiti nad njim v vsej mladostni navdušenosti in ognju:

»Tepec neumni, zagovedeni, zarukani! Niti Gregorčiča ne poznaš!«

Dr. Korošec je ob tem otroškem zanesenjaštvu samo užival in pustil nase vso ploho psov in priimkov.

Čez dober mesec je bilo zborovanje »Slomškove družbe« v Gorici. Dr. Korošec je prevzel predavanje in zbrani učitelji so čakali v dvorani, da pride. Komaj je stopil v dvorano, se je v kotu razlegel vzklík:

»Balon!«

In Breda je vsa rdeča na vrat na nos planila čez stole iz dvorane.

Komunistični vpliv v Italiji

Stockholm, 26. sept. O politični razkovanosti v zasedeni Italiji poroča rimski dopisnik lista »Goeteborgs Handels- und Schifffahrts-Zeitung«, ki piše, da imajo v zasedeni Italiji že 36 strank. Vsled teh okoliščin stalno narašča komunistični vpliv. Na nekem velikem komunističnem zborovanju v Valletriju so zahtevali pripadajočo zastopstvo v javni upravi. Uradna agitacija komunistične centrale zavzema vedno večji obseg. Pred kratkim se je izvedelo, da namera vajo vključiti člane boljševičkih terorističnih skupin v italijansko policijo, s čimer bi dobili komunisti v roke pomembno postojanko.

Bern. »Suisse« javlja, da je prispel v Rim nek nadaljnji vodilni komunist. To je Riggero Brioso.

Preizkušnja

Pred več stoletji je živel na Pitajskem cesar, ki je bil velik umetnik in ljubitelj slikarstva. Ustanovil je umelno akademijo, v kateri so najboljši umetniki učili mlade, nadarjene može.

Vsako leto je cesar za učenca, ki je naslikal najboljšo sliko, razpisal posebno nagrado. Vsakokrat je pa zaradi nagradenca stal spor med desetimi razsodniki, ki so določili, kateri izmed učencev naj nagrado dobi.

Zato je cesar sklenil, da bo razsodnike odstavil in postavil namesto njih cesarskega kritika, na katerega se bo res lahko zanesel. Po dolgem iskanju je napovedal poklical predse Ho Lina, navadnega umetnika, ki ni imel slavnega imena, zato e pa veljal za zelo poštenega in zanesljivega.

Preden je pa cesar moža imenoval za svojega kritika, ga je hotel še temeljito preizkusiti. V ta namen je klical vseh deset

prejšnjih razsodnikov in svojega novega kritika, ter zahteval, da uganemo moliv več umetniških slik.

Prva slika, ki jo je cesar pokazal kritikom, je predstavljala sedem pavov, ki svečano stopajo po stopnicah v palačo. Cesar je vprašal može, kaj je na tej sliki napačnega in jim dal za odgovor pet minut časa. Deset razsodnikov je ugibalo zdaj ono, napake so iskali v barvi in drugih malenkostih, a prave napake niso našli. Po tem je spregovoril novi neznan umetnik in povedal takole:

»Slika bi bila umelnina, če bi umetnik bolj poznal naravo pavov. Pavi namreč stopajo po stopnicah navzgor zmerom z leve noge naprej. Slikar je pa pave na sliki upodobil tako, da stopajo po stopnicah z desno noge naprej.« Cesar, ki umetniku ni popolnoma verjel, je zapovedal, naj pripeljejo predenj pave in jih

postavil pred stopnice. Pavi so res stopili na stopnico zmerom z leve noge naprej. Cesar je bil bil presenečen nad Ho Linovo modrostjo.

Potem je cesar postavil pred kritike drugo sliko, na kateri je bila upodobljena mačka, ki sedi poleg šopka binkoštnice.

»Kaj je hotel umetnik s to sliko izraziti?« je vprašal.

Kritiki so si zaman belili glavo in ugibali zdaj to zdaj ono, a pravega niso pogodili. Ho Lin je pa dejal:

»Slikar je s to sliko hotel izraziti naslednje: Poldne je. Samo opoldne so namreč zenice mačk tako ozke kakor na tej sliki. Zvečer so na primer najbolj široke videli. Poleg tega so samo opoldne cvetlice taklo medle barve in imajo tako široko razprte cvetne čaše.«

Cesar je prikimal in moral priznati, da samo Ho Lin dobera pozna naravo. Vendar popolnoma prepričan o Linovih zmožnostih še ni bil. Zato je ukazal prinesiti sliko, ki se je imenovala »Igrajoči glasbeniki«. Cesar je vprašal: »Kaj ti glasbeniki igra-

jo?« Razsodniki so ugibali različne skladbe, a z nobenim odgovorom cesar ni bil zadovoljen. Ho Lin je pa odgovoril: »Glasbeniki igrajo hreljo parafrazo skladbe Rdeča obleka.«

Cesar je nato poklical svoje glasbenike in jim zapovedal, naj to skladbo zaigrajo. Ko so igrali hreljo, parafrazo, so bili njihovi gibi enaki onim, ki jih je umetnik upodobil na sliki. Cesar je Ho Lina pohvalil in priznal, da morda dober kritik biti tudi muzikalen, ker je pač vsaka slika kakor pesem brez besed.

Spel je poslal cesar pred kritike sliko. Na njej je umetnik prikazal šopek binkoštnic in krizantem, pred njimi pa palčka. Okrog cvetic je upodobil živobarvne metulje. »To sliko je poslal umetnik svojemu prijatelju,« je povedal cesar. »Kaj nislite, kaj je hotel z njo izraziti?«

Kritiki so vsi po vrsti hoteli pokazati, kako dobro poznajo naravo in so pripovedali, da je slika v celoti napačna, ker binkoštnice, ki cvetlejo skupaj, nikdar ne morejo biti v šopku s

krizantemami, ki cveto jeseni. Ho Lin je pa pomen slike razložil takole:

»Binkoštnice cveto spomladi, krizanteme pa jeseni. Umetnik je s to sliko hotel simbolično prikazati Konfucijevo sveto knjigo: Pomlad in jesen.«

Cesar je bil sicer s tem zadovoljen, saj videl, da je kritik tudi velik filozof, a kljub temu še ni bil prepričan o njegovi nezmožljivosti glede kritike. Zato je vzel prinesli Wang Weijovo sliko »Zimska pokrajina«. Razsodniki so ugibali zdaj to zdaj ono in povsod našli napake. Ho Lin pa ni črnil niti besedice. Nemo je stal in nepremično gledal umetnikovo. Tudi potem ko je minilo pet minut, ni spregovoril.

Ljubosumni razsodniki so se že veselili, da Ho Lin ne more najti nobene napake. Cesar je pa po nekaj roko na rame Ho Linu in dejal:

»Prav na to sem čakal. Največji kritik je oni, ki zna molče občudovati in uživati ob pogledu na resnično umelnino. Samo takšen umetnik lahko postane moj kritik.«

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

Tudi v Gorico cestno policijski red!

Prav vsi vražjeverni ljudje so prepričani, da je petek nesrečen dan in da ti gre tistega dne, ko zapustiš toplo posteljo ali kraljestvo sani in stopiš na trda tla ali v realno življenje z levo nogo, vse navzkriž. Sicer nisem babjeveren, ali po tistem sodeč, kar se mi je pripetilo tistega dne, ko sem vstal levo nogo — in bil je vprav petek — moram sklepati prav tako. Le poslušajte!

Da sem obul desni čevljev na levo nogo, da sem si postrani zavezal samoveznic, da sem pretrgal vezalko na čevlju, pripel narobe srajčne gumbe in si obril, kot da bi se vrnil z dvoboja, to je že samo po sebi umljivo. Še huje pa je bilo na poti v službo. Kot navadno sem moral tudi ta petek hiteti v urad — krivda mojega jutranjega maratonskega teka tiči v uri, ker ni švicarka — in, ko sem zavil ob sosedovi hiši, se mi zakadi v obraz oblak prahu. Če bi ne videl hiš, pa bi krat malo mislil, da sem v puščavi Sahari, kjer veter neprestano dviga oblake prahu v zrak. Potegnili sem klobuk preko oči in z enim samim očesom poškilil v smer, iz katere me je doletel častni pozdrav. Brhka hišna je z vsemi močmi svojih krenkih rok bila predpražnik ob stene hiše in z njim risala po zidu nepriljubljene ornamente. Bilo jih je precej dobro videti, saj je bil

predpražnik nekoliko moker. Nisem še naredil pet korakov, ko sem odskočil kot pri plesu polke, kajti neki gospod, ki se mu je očitno mudilo, še bolj kot meni, je zapeljal svoje kolo iz veže naravnost na mojo nogo in mi pobožal otiščanec, da sem videl sonce in zvezde hkratu. V opravičilo je nekaj zabundal proti pešcem, ki hodijo po hodniku kot mesečniki, ne oziraje se ne na levo, ne na desno. Ze sem imel na jeziku primeren odgovor, pa mi je zmanjkalo zanj potrebnega časa. Na glavo mi je priletelo nekaj papirčkov, cigaretnega pepela in oh! — še krasen zlat kodrček! Te dragoceno je stresla skozi okno fina ročica z graciozno kretljivo in sam Bog mi je pričal, da nisem imel poguma, da bi ji dejal kaj neprijaznega.

»Priporočam se še za cigaretno ogorke ali čike«, le to sem zajecjal in videl damo, ki me je ošvrkala z očmi, ki so bile polne zaničevanja in pomilovanja. Seveda, ko pa sem jo prosil za čike, ki jih najbrže zbira za muzej »vojnih spominov iz leta 1937 pa do leta 1943?«!

Za pet božjih ran! To je več kot preveč! Ubogi moji otiščanci! Preko njih mi je namreč neka mamica zapeljala vozček s svojim nadebudnim sinčkom. Toda bil sem hraber

kot špartanski dečki, ki so jih vzgajali na ta način, da niso nikdar izdali svojih bolečin. Le tiho sem se nasmehnil, a nisem vedel ali mladi mamici ali njenemu srčanemu sinčku. In tega še danes ne vem.

Po vseh teh dogodkih so se mi noge tako zasmilile, da sem stopil s hodnika na cesto. Po sredi ceste sicer nisem mogel hoditi, saj vlada tudi med kolezarji popolna anarhija, hodil sem pač le ob robu hodnika in tu sem lahko nemoteno razmišljal o razliki med napisanimi predpisi za pešce in kolezarje in tudi za hišne posestnike in njih stanovalce ter praktičnim izvajanjem predpisov je natančna odvisnost teh živih premenljivih od funkcije — zakonika, na goriških ulicah pa vidiš tudi ob oblačnem vremenu popolnoma jasno omalovaževanje vseh paragrafov. Zjutraj in opoldan, podnevi in ob večerih, vedno se lahko prepričaš o svobodi, ki si jo dovolijo tako pešci kot kolezarji in tudi razne stranke. Pred hišna vrata postavijo stolčke kar na hodnik, določen pešcem in se jim niti ne umaknejo. Tu te pregledajo od nog do glave kot manekenko na gala — predstavi in te oberejo prav do kosti. No pa saj jim tega v teh hudih časih niti ne zamerimo, ko smo za meso v takih škripcih. Želimo jim le dober tek!

Od Korza de krampa in lopate

Marija in Angela sta že v šolskem času skupaj trgali predpasnike na trdih klopih in nagajali profesorjem, ob istem času okusili trdoto in toploto Soče, skupaj, iskani »modnega princa« na Korzu sta bili skupaj tudi tedaj, ko je vstopil v njuno stanovanjsko hišo agent in ju s pismenim povabilom povabil na »sodobno tlako«. Kdo bi si mislil?

»Tudi midve?« sta se spogledali presenečeno.

»Saj sva vendar še študentki?« sta ga skušali ukaniti, a se ni dalo, kajti počitnice so bile njuna Ahilova peta.

In hočeš - nočeš, ne s koso in plugom, krampom in cepcem, kot njuni srednjeveški predniki, pač pa v kratkih krilcih, ljubko izdelanih cokljicah, s koketnimi kodrčki in pobarvanimi ustnicami in ploščeni nohti na rokah in nogah, sta neločljivi gospodični na dolgo pot.

Lesene pete so udarjale ob tlak svoj hitri in lahki »cok, tok, cok, drss, cok, tok, cok, drss...«. In med premlevanjem spominov na lepe dneve šolskih izletov, ki so se začeli skoraj vsi na tak način, je minil drevered divjih kostanjev in zavili sta med polja in njive, a nista bili več sami. Pisana množica jima je s svojim čebljanjem pretrgala nit spominov in resnica je stala pred njima. Motika in lopata! Milo sta pogledali s tako skrbno negovane ročice in pogoltni grenko slino-ponižanja. Marija in Angela z lopato in motiko na njivi?

Onidve, ki sta bili vedno med prvimi na Korzu, ali more biti to res? Bolje, da ne premišljata! V tolažbo so jima bile stare znanke iz šole in promenade in lepo jutro je nehoti in nevede streslo mednje zvrhan koš najduhovitejših šal. Ni hče se jih ni branil. Motika in

lopata sta peli svojo težko, monotona pesem, med katero so se prelivali mehki glasovi mladine in hrabavi zvoki odraslih.

Dopolodne ni kratko in pesem se je morala umakniti kramljanju. Odrasli so zašli v nevarno močvirje svoje stare politike, dekleta in fantje pa so se razvrstili po prijetnih skupinah, sklepali nova prijateljstva, bratovščine pa niso rabili z vinom, pač pa s sveže natrganimi grozdi. Bili so veliko slajši in sočnejši od najslajšega mošta.

Na počitek ni nihče hotel pozabiti. Motika in lopata sta morali samevati vsaj za trenutek, da so se ohladile dlani, ki jih je prvič v življenju razgrela fizično delo. Na toplih dlaneh pa so vsled toplote vzhretele okrogle bele cvetke — prvi žulji. Delavci, vajeni takega dela, se zanje niti niso zmenili, ali pa so si osvežili suhe dlani s slino, mestnim gospodičnam pa to ni šlo v račun, vsaj prve dni ne. Pozneje, no, pozneje se pa vsak vsega navadi in tako tudi junakine promenade.

Marija se je tudi med delom parkrat pogledala v zrcalo, si popravila nagajive kodre in si pordečila ustnice; a na skrivaj, da je ne bi nihče videl. Toda smola je hotela, da jo je zapazil neki gospod, ki je ves čas pridno delal. Izpulil je šop zelene trave in z njim izbrisal dekletu vse rdečilo z ustnic. Osramočena je zgrabila za motiko in jo z vsem srdom zasadila globoko v zemljo. Hotela jo je raniti, da bi utešila s tem rano svoje ničmurnosti. V tem trenutku je zasovražila celo svojo prijateljico Angelo, ki se ji je za širikim hrbtom mladega tlačana tiho smejala.

Rezek pisk sirene jih je

zmotil sredi dela in jih opomnil na malico, ki so si jo mnogi prinesli s seboj v papirnatih vrečicah. Nekateri pa so se nazobali sladkega grozolja in si napolnili želodčke z drugim »narabutanin sadjem«.

Med smehom in kramljanjem, med spomini in med delom, jim je čas hitro minil. Prenehala je pesem poljskega orodja, oglasilo se je veselo vriskanje kot vrisk otrok, ki zapuste šolsko vežo in se zapode proti domu, mladina se je vračala domov. Mnogi trudni od hoje, mnogi od lenarjenja in nekateri od dela, so z veseljem hiteli domov.

Mladina je spoznala vrednost delovne roke, polne žuljev in razpok, spoznala pomen in ceno dela in prav gotovo ne bo več zaničevala fizičnih delavcev. Grdo bi bilo, da bi mladina, ki je polna svežih sil, izgubljala svoj čas z brezdeljem, ko se vsi bore za blagor domovine.

**Ujte
Citajte!
Širite!
„Goriški List“**

Slovenski Rdeči križ

Gorica (Via Mazzini 2) obvešča, da ima na razpolago tiskovine za poizvedovanje pogrešancev. Zeleti je — zaradi olajšanja dela — da te poizvedovalnice izpolnijo za svoje ljudi župni uradi sami ali županstva ali drugi pooblaščenca.

Na razpolago so tudi vojne in civilne sporočilnice, s katerimi lahko stranke dopisujejo svojem.

Paketna pošta za voj. ujetnike, internirance in delavce v Nemčiji je še odprta. Pošljite jim pred zimo obleke, perila, živila.

Cepljenje proti kozam in davici

RAZGLAS

V izvajanju zakona z dne 6.6.1939, št. 891 in ministrske odredbe z dne 7.3.1940., se bo v tej občini vršilo redno jensensko cepljenje s spodaj navedenim urnikom.

Omenjeno cepljenje se bo vršilo v dveh rokih, in sicer: prvič cepljenje proti kozam in prva injekcija proti davici; tri tedne pozneje pa pregled cepjenja proti kozam in druga injekcija proti davici.

Cepljenje se bo začelo med 1. in 6. oktobrom pri ambulatoriju v ulici Mazzini št. 7, od 9. ure do 10. ure. Za frakcije: Ločnik, Podgora, Pevma, Oslavija, Št. Maver in Podsobotin pa pri ambulatoriju v Podgori, od 1. do 6. oktobrom od 9. ure do 10. ure.

Temu cepljenju se morajo podvreči vsi otroci, ki so dovršili eno leto starosti in ki niso še bili cepljeni.

V bodoče ne bo noben otrok sprejet v zavode in šole brez potrdila o cepljenju; zato se opominjajo starši in varuhi na dolžnost, predstaviti otroke. Opozarja se, da se ne bodo pošiljala osebna vabila.

Kršilci te odredbe bodo kaznovani v smislu 260. in 266. člena zbornika zdravstvenih zakonov z dne 27.7.1934. št. 1265.

Župan: Coronini.

OB ZATEMNITVI ZNAK S SIRENO

Deželni zaščitni urad na goriški prefekturi obvešča javnost, da ob desetih dopoldne ne bo več običajne poskušnje s sireno. Ta poskušnja bo od 1. oktobra dalje vsak večer ob začetku zatemnitve.

POOBLAŠČENE TRGOVINE

S 1. oktobrom bodo na področju goriške občine poslovale sledeče pooblaščenec trgovine, v katerih bodo lahko potrošniki kupovali blago na živilske nakaznice: Pekarije: G. Azano, Ročnik, G. Carlet, Morelijeva ulica, E. Bregant, Korzo, L. Germek, ulica Rabata, A. Merzli, Garibaldijeva ulica, I. Legiša, ul. Belinzona, M. Pecile, Drevored 20. sept., A. Štolfa, Morelijeva ulica, A. Toso, Trg Tommaseo in Štefan Viatori, ul. Aotskega vojv. Mesarji: A. Chiades, v pokriti mestni tržnici (za bolnike) ter S. Kocjančič v pokriti mestni tržnici. Trgovine z živili: I. Bigot, Garibaldijeva ulica, M. Černič, ul. S. Antona, I. Kristan, Mazzinijeva ulica, M. Mazoni, mestna tržnica, I. Morasi, Trg S. Antona, M. Noveli, mestna tržnica, M. Pecile, Drevored 20. sept., A. Orzan, Carducijeva ulica, F. Orzan, Korzo, A. Vecchi, Raštel, L. Valentinuzzi, trg. Amicis, O. Vendramin, Korzo, A. Verzegnassi, Korzo, E. Vizintin, Oberdankova, K. Zanej-Mazinijeva in Delavska zadruga.

Vpitje, sprehanje, prerivanje ne-
umestne šale ne spadajo v zaklonišče.
Zaklonišča je treba od časa do časa
prezračiti. Ako imate v zaklonišču stalno
nameščene odeje, jih je treba redno
izpetati. Pitno vodo menjati vsak dan!
Ne pozabite vzeti v zaklonišče odeje,
ker je prostor hladen in je potrebno
včasih prebiti v njem precej časa.

Zorku Žagarju v spomin

KOBARID

Vesel in nasmejan kakor vedno si odšel v torek 12. septembra iz Kobarida s svojim vaščanom Kravanjem Ignacem v vas Robič, da izvrši nalogo, ki so si jo naložili. Ni hče izmed nas — tudi ti ne — niti mama in sestra, ki sta bili pred tvojim odhodom pri tebi — ni mislil, da te bo tako hitro doletela nesreča. Toda na poti proti Robiču te je čakala zaseda takozvanih »osvoboditeljev naroda«, ki drugega ne znajo, kot zahrbtno napadati in pobijati, v odkriti borbi pa beže, kar jih noge neso. Tako so tudi tebe osvobodili življenja, na priprošnje drežniških terencev, katerim si bil s svojim sorojakom Ignacem, ki so ga odpeljali bogvekam, trn v peti. Izdihnil si kot edini sin Žagarjeve družine v Drežnici. Žrtvoval si svoje življenje za narod, za katerega si vedno govoril in delal. Saj si vedno govoril, dragi Zorko, da mi nismo prišli ljudi pobijati, pač pa spreobračati in odvrčati od nesreč ki jih bo zadela, če bodo šli naprej po poti, katero jim kažejo krivi preroki. Ti Zorko, se pridružuješ tistim 30.000 mučencem, ki jih imajo na vesti ti krivi preroki in zvodniki ljudstva. Vemo, da ne ljubiš hvale, ker si bil skromen in vaje vsega hudega. Do dna si spoznal trdo življenje, dasi star komaj 22 let. Kljub vsem bridkostim, ki si jih doživljal v najhujših italjanskih taboriških in nato doma, katere so ti povzročali banditi, nisi nasedel lažem, ki so jih trosili boljševiski partizani. Vztrajal si pri naukih, katere ti je vklesala v srce tvoja mati, to je: vero v Boga, zvestobo do domovine in slovenskega naroda! Zvest naukom si stopil v domobranske vrste v Trst že junija in ostal zvest svojim ciljem do častne smrti.

Zorko, še vedno te vidim, kako visoko vzravnal, s puško na rami in ročnimi bombami za pasom korakaš med svojimi drugimi, pripravljen na vse, tudi na najhujše, meneč: »Kaj mi mar je smrt, da je le sovrag naš strtl!« In zdaj!? Mirno spiš v domači drežniški zemljici. Nam pa je težko pri srcu, ko gledamo, kako se plačujejo naša idealna stremjenja, ko nam podlo in strahopetno pobijajo in lovijo naše najboljše fante.

Naj ti bo lahka primorska zemljica, ki si jo pojil s svojo lastno krvjo. Vedi pa, da te ne bomo nikdar pozabili. Tvoj duh bo z nmia, z nami vse do tedaj, dokler ne bo naš sovrag komunizem na tleh. Ti si nam dal zgled; po tvojem zgledu bomo hodili in se ne bomo pomišljali žrtvovati za svete ideale svoje življenje, kot si ga žrtvoval ti, Zorko!

IZ SOLKANA

Dne 21. t. m. so neznan zločinci pri Pevmskem mostu ubili Kulota Ivana iz Solkana, ki se je rodil 1. 1913. Bil je skrben mož in ljubeči oče dveh otrok, ki jih je pustil v nežnih letih. Solkanci so mu priredili lep in velik pogreb in so s tem morda hoteli glasno protestirati, da se na ta način naš narod in naše družine »osvobajajo«. O da bi vse to gorje vendar že odprlo oči vsaj vsem poštenim ljudem in bi se odločili za malo bolj človeški način dela za svoj narod. Rajnemu voščimo večni mir, žalujoči družini pa tolažbo v preveliki žalosti!

Vesti iz Trsta in okolice

Zlati časi tržaških fakinov

Ao bi kdo v Ljubljani rekel človeku »fakin«, bi se mu do smrti zameril in običajno bi sledila tožba. V Gorici je izraz fakina že nekoliko milejši in tukaj ni več žaljivka, toda, če si v Trstu pred prvo svetovno vojno rekel komu fakina, je bila to počastitev. Zakaj fakini so imeli v začetku tega stoletja v Trstu zlate čase. Pristaniški nosač, to se pravi v tržaškem dialektu fakina, je bil večji gospod kakor profesor ali sodnik; ker je tudi več zaslužil. Znana je šala, ko je fakina pred kakimi desetimi leti kričal na Piazza Goldoni in zabavljal čez avstrijskega cesarja Franca Jožefa I. Pristopil je policist in ga resno posvaril: »Saj vemo, da si dober patriot, toda Franc Jožef je že mrtev«. Fakina pa je meni nič, tebi nič, zabavljal dalje: »Franc Jožef me je naučil petkrat na dan jesti, sedaj pa še enkrat na dan nimam!«

Fakina je povedal resnico. Pred prvo vojno so bili pristaniški nosači-fakini združeni v posebne organizacije »gange«, ki jih je vodil poseben kapo. Ta kapo je sklepal z ladijskimi kapitani pogodbe, recimo za raztovoritev argentinske moke ali brazilske kave, kapitan je moral čakati tudi na dovoljenje pristaniške oblasti: Nula osta in pristaniške pristojbine so bile tako visoke, da je kapitan prav rad najel pristaniške fakine, ki so mu kar hitro znosili blago z ladje v skladišče. Največ je zaslužil pri tem kapo; kdor je bil v Trstu kapo fakinov, je bil gospod nad gospodi in se mu je vse odkrivalo. Koliko so ti kapi zaslužili, ni bilo nikoli znano, to, da marsikdo med njimi si je napravil za stara leta hišo, ali si kupil celo posestvo. Običajen fakina pa je zaslužil do dvesto zlatih kron za pet dni dela v tednu. Pomisliti moramo, da je veljala dobra preskrba za eno družino tedaj v Trstu kakih dvajset kron in fakina je imel še priložnosti, da je skoraj za brez cene kupil moke, mesa, kave, vina, sladkorja in tobaka v tržaškem svobodnem pristanišču, v punto-franko. Ob sobotah in nedeljah običajno tržaški fakina ni delal, temveč se je svečano oblekel, si z drugimi tovariši najel kočije in se odpeljal v tržaška predmestja, kjer so prebrisane in zvite krčmarice že čakale na te denarne gspode — to je na fakine.

Sledilo je jedačenje in popi-

vanje, zakaj ti fakini so dobro vedeli, katera ošterijska mama dobro kuha in kateri oštri toči res pristno vino.

Niso bili vsi fakini takšni, da bi zapravili vsak teden stopešet zlatih kron, med njimi so bili tudi taki, ki so si uredili vzorno družinsko življenje in krasna stanovanja sredi mesta. Njihovi sosede so običajno mislili, da je ta ali oni gospod kak višji železniški uradnik, ki odhaja vsak večer v prometno službo, v resnici pa je bil pristaniški nosač.

Tržaški fakini so sicer res izgubili zlate čase, vendar še vedno dobro zaslužijo, vsi pa živijo v upanju, da bo tržaško pristanišče nekoč zopet oživel in bodo zopet živeli kakor nekoč, kakor resnični gospodje. C. K.

ZNAK RDEČEGA KRIŽA

smejo nositi le avtomobili posej in italijanskega Rdečega križa. Zdravniški avtomobili, ki so doslej tudi nosili ta znak, so poslej podrejeni istim odredbam kot drugi avtomobili in bodo poleg navadnega dovoljenja imeli tudi dovoljenje, v katerem bo vpisano, kakšni ustanovi, odnosno kakšnemu delu je dodeljen zdravnik. Ti isti, ki imajo dovoljenje vožnje tudi med letalskim alarmom, bodo morali dobiti od tržaške prefekture še posebno potrdilo.

DUHOVNIŠKA IMENOVANJA V TRŽAŠKI ŠKOFIJI

Za župnika v Šklednju je bil imenovan namesto upokojenega mons. Jožefa Macarola mons. Kazimir Rovis, doslej škofijski kancelar in ceremoniar. Novi župnik je po rodu iz Istre in je star 42 let. Za verdelskega župnika pa je bil postavljen namesto dosedanjega župnika Jurija Minatorija, ki je bil imenovan za kanonika koprške katedrale, dosedanji župnik pri Sv. Križu Salvator Degrasi, ki je bil rojen v Izoli. Star je 34 let.

SMRTNA KOSA

Te dni so umrli v Trstu 37-letna Foska Križanec, 43letna Ivanka Požar, 70letna Marija Kolarič, 52letna Alojzija Mervar, 47letna Jožefina Kovačič vdova Lenardon, 86letna Marija Pizulič, 33letni Jožef Jus, 68letna Olga Masapust vd. Sinkovi, 67letna Marijeta Mavrič vdova Čufarin, 40letni Gui-

do Padovan, 75letna Marija I-da grofica De Carli in 81letna Roza Kolar.

OBISK V OTROŠKI BOLNIŠNICI

Letne skupščine upravnega sveta otroške bolnišnice, ki je bila te dni, so se udeležile tudi prefekt dr. Coceani, tržaški škof Santin in župan dr. Pagnini, ki so s svojo udeležbo na skupščini dokazal svoje zanimanje za zdravje otrok. Prefekt je podaril tudi znatno vsoto bolnišnici. Po končani skupščini je škof Santin biagoslovil novo zaklonišče bolnišnice, nakar je skupno s prefektom in županom odšel na obisk k mladim bolnikom. Tam je vsem otrokom spregovoril tolažilne besede in se pri vsakem ustavil ter se z njim pogovarjal. Na prošnjo staršev, ki so bili prav ta čas v bolnišnici, je škof podelil zakrament sv. birme in poslednjo popotnico umirajoči deklici. Pri odhodu so se otroci pristrčno zahvaljevali visokemu cerkvenemu pastirju za njegov obisk in za njegove pristrčne besede.

POROKE

Te dni so se poročili v Trstu delavec Emerik Pavič in šivilja Renata Fiorentin, zasebnik Aldo Cadorini in bolničarka Terezija Poropat, natakark Hektor Baldineli in zasebnica Marija Filipič, sofer Jožef Piciga in nameščenska Marija Šiško, pomorski kurjač Fran Golež in gospodinja Marija Golja, mirodilničar Albin Pongračič in gospodinja Lidija Poreti.

Za gospodinjjo

ZA KUHINJO

Krompir po lijonskem načinu. 1 kg krompirja olup, skuha in pretlači skozi sito. Razbeli v kozici maščobo, po možnosti maslo, dodaj tenko narezane čebule in polahko pokuhaj. Potem stresi krompirjev piré (pretlačeno krompir) v kozico na maslo, prej pa še posoli, poprej dodaj še kako začimbo, premešaj in jo lepo razravnaj po kozici. Postavi k ognju, da se še malo in nalahko popeče. Ko ta »torta« lepo zarumeni jo zvrni na krožnik. Če si pravilno ravnala, boš imela na mizi okusno in slastno jed.

Čmoki z mesnim nadevom. Iz koščka presnega masla, 1 jajca, nastrganega kruha, mleka, soli, malce limonina in nekoliko muškatovega oreščka

KMETIJSTVO

Bučno seme za olje

Plodovi buč so popolnoma zreli, ko se večina listov posuši. Zrele buče porumene in votlo done, če po njih trkamo. Pri nas goje buče izključno kot vmesni sadež. Če le mogoče, jih pustimo še kakih 10 dni po spravilu glavnega sadeža, da popolnoma dozore. Za pobiranje buč je čas vse do nastopa jesenskih slani. Slane pa poškodujejo vrhno plast, ki varuje bučo pred gnitjem. Iz istega razloga je tudi važno trgati buče tako, da ostanejo pri njih peclji. Če je peclj odtrgan tik plodu, je nevarnost, da bo na tem mestu začel gniti. Buče, ki smo jih tako pobrali s polja, doma preberemo. Popolnoma negospodarsko je krmiti dozorele buče skupno s peškami. To bi se reklo metati proč najdragocenejši del pridelka, ki je ob pomanjkanju zabele za človeško hrano dvakrat dragocen. Za krmljenje bomo odbrali res samo male, nedozorele in nagnite plodove. Vse zdrave in dozorele buče pa razstavimo pod napušč gospodarskih poslopij, da na soncu pozorijo. V slučaju nevarnosti hudih slani jih čez noč pokrijemo s slamo ali s čim podobnim, da jih obvarujemo pred gnitjem.

Na prostem imamo lahko buče do konca oktobra. Ko nastopi jesenski mrz, jih spravimo v suhe, zračne prostore, kjer ni nevarnosti, da bi zmrznile. Tudi toplota nad 8° C jim v tem času škoduje. Seme v bučah začne gniti, zaradi tega se olje v njem razkrajja in postane kislo. Odstotek olja, ki ga dobimo iz pokvarjenega

zamešimo testo. Potem sesekljamo na drobno ostanek govedine. Na maslu zarumenimo sesekljano čebulo, pridenemo nato meso, ga potresemo malo z moko, in če je treba, nekoliko razredčimo z juho. Iz pripravljene testa naredimo čmoke in napravimo v vsak čmok globoko jamico, ki jo napolnimo z mesnim nadevom, nakar čmok s koščkom testa zapremo. Čmoke skuhamo zato v slanem kropu. Ko so kuhani, jih potresemo z drobtinami in polijemo z razbeljenim presnim maslom. Lahko jih seveda tudi poveljamo v raztepenem jajcu in opravimo.

Špinača. Špinačo skuhamo s peclji vred v slanem kropu, odcedimo in vržemo nesekljano za hip na razbeljeno olje, na katerem smo sevrl malce na drobno zrezane prekajane slanine in sesekljane česna.

semena, je precej manjši, kot iz zdravega.

Da skušamo buče čimdalje ohraniti zdrave, je razlog v tem, da bučno meso sproti lahko uporabimo za krmo. Kjer buče ensilirajo ali suše, je boljše vse seme iztrebiti že jeseni, ga takoj posušiti, prečistiti in oddati v predelavo. Na ta način se izognemo nevarnosti, da bi se seme pokvarilo. Da imajo skozi vso zimo in celo spomladi sveže buče na razpolago za krmo, jih ponekod zadelajo v steljo ali vlagajo med seno ozir. slamo. Tudi v podspnici jih lahko vložimo. Podspnice napravljajo kot za peso ali repo, le da so večje, širše in višje. Tako jih je moči ohraniti tja v marec.

Buče pred uporabo s primernim nožem razpolovimo in pobereemo iz njih peške. Peške je treba dobro očistiti vseh delov bučnega drobovja in jih nato oplaknemo, pri tem pa pazimo, da se čimprej spet osuše.

Čiste peške razprostremo po lesah in jih sušimo po možnosti na soncu. Sušimo jih lahko tudi na krušnih pečeh in sadnih sušilnicah. Izgibati se moramo pri tem hude vročine. Posušeno in preveženo seme je sposobno za oddajo. V kolikor ga kdo hrani, naj ga hrani na suhem, zračnem prostoru. Paziti je, da ne splesni.

Odgovorni urednik: Dr. Milan Komar - Gorica

Tudi umetnost pride do veljave

ADRIA ILLUSTRIRTE Danes nova!

Jerzy Żulawski: 42

Na srebrni obli

»Čemu smo zapustili kraj ob tečaju?« je tarnaca Marta. »Tom mrzla ne bo prenesel, saj je tako drobčen, ubog...«

»Ze takrat sem opazil, da ga vsaka beseda o otroku hudo razdraži. To me je bolelo. Rad sem imel malega, ljubkega dečka in hudo mi je bilo zaradi Marte. Strastno se je oklepala svojega sinka in Petrovo nenaklonjenost je bolelno občutila; večkrat sem videl, da se je ozrla vanj s pogledom, ki je bil v njeu očitek pomešan z nagonsko bojaznijo. Opazil sem tudi, da Petru nikoli ni pustila otroka, dočim ga je meni rada zaupala, kadar je imela kak posel.

»Tom ni tu najvažnejša oseba,« je mrmral Peter dalje, »in če bi tudi umrl!...«

Marta je ponavadi molče prenašala podobne pripombe, zdaj pa je planila pokonci in s plamtječimi očmi šla proti Petru.

»Poslušaj, ti!« je zagodla zamolklo. »Tom je tu najvažnejša oseba! Ne, ne

bo zmrznil! Preje ubijem tebe in s tvojimi kostmi podkurim v pečte«

Pred Petrovimi očmi je blisnilo indijsko bodalec, ki mu je konica navadno kaljena v strupu. Dotlej nismo vedeli, kako strašno orožje ima pri sebi. Peter se je nehote umaknil. Sprva se je narejeno nasmihal, a v Malabarčin obrazu je bila tako strašna grožnja, da je pobledel in zaman skrival svojo zadrego...

Jaz pa sem se na ves glas prisiljeno zahotela, da bi poravnal vso zadevo. »Marta se boji za svojega sinčka in konec sem vzkliknil. »Pojdi, Petra, pa premisli, kako se zavarujemo pred nočnim mrzom, da nam ne bo treba kuriti lastnih kosti!«

Moj načrt je bil kaj preprost. nzkopala sva veliko jamo, kamor smo zapeljali naš voz. Povrhu smo ga pokrili s prstjo in listjem. Upali smo, da tako voz ne bo izgubil dosti na toploti in da se bo lažje ogreval.

Sonce je že zašlo, ko sva končala delo. Vendar nam še ni bilo treba v voz, saj je bilo po dolgem dnevu ozračje še vedno toplo in milo. Večerna zarja je gorela nad ravnino, kjer so se lesketala le še srebrna, čarobna jezera...

Sedeli smo na griču nedaleč od voza, a beseda nam je zastajala v grlu. Zadnji dogodek se nas je silno dojmil. Po nekaterih brezpomembnih pripom-

bah smo umolknil in tihota je motil le šum bližnjih slapov in glas Marte, ki je otroka pela zategle, turbne intijske usposvanke.

Zamišljeno sem poslušal njeno pesem in strmel v jezero, ki je ugašalo v mraku. Tedaj me je zdrmil pridušen Petrov krik. Ozrl sem se vanj, on pa je pokazal z roko proti ravnini: »Glej, glej!«

Tam spodaj je uprizorila narava čudovito svetlobno igro. Nebo se je stemnilo. Zemlja pa je žarela čezdalje bolj in v njeni luči so se po bregovih potoka jele užigati sinje iskre. Sprva jih je bilo razsejanih le malo, pozneje pa so trepetale vse naokoli. Čez nekaj časa se je svetlikala rsa ravan, kakor bi bila posuta s sinjo meglico zvezd. Jezera so ležala po njej kakor črne zaplate.

Marta je nehala peti in je strmela z nama v nenavadni pojav.

Kasneje sem se uveril, da ta čarobna igra ni bila nič drugega kakor fosforescenca sočnih, debolišnih rastlin, ki so rasle naokoli. Njihova notranjost se je bleščala kakor preperel les po naših gozdovih.

Lučce niso bile prižgane dolgo. Tolklo da smo jih opazili, sp že jele ugašati druga za drugo. Listi so se od mrzaca, ki je prišel z mrakom, zaprli in se pripravili za dvotedenski sen.

Legla je rosa. Zdaj smo morali kon-

čno tudi mi v svoje zatočišče.

Noč je bila mrzla, pa smo jo s siojo šoto dokaj dobro preftali. Iz voza nismo hodili niti za hip, da nam toplota ne bi uhajala ven. Tudi skozi okno nismo videli ničesar, ker je bil ves voz, kakor sem že omenil, zakopan in pokrit. Ta dva tedna noč smo bili popolnoma odrezani od zunanega sveta.

Sela ko je naša ura kazala, da se bliža sončni vzhod, sem si upal ven. Da se obvarujem mrzaca, sem si nadel varovalno obleko, ki mi je izvrstno služela s svojimi kakor stena debelimi podlogami. Ko sem bil zunaj, sed videl, da moja previdnost, nikakor ni bila odveč.

Doline, ki je ležala pred mano, skoraj nisem več prepoznal. Čez in čez je bila pokrita z debelo snežno odejo, gladina jezer je zginila pod snegom. Dozdevalo se mi je, da me je nekdo posadil v sredo arktične pokrajine.

Vrnil sem se v voz in povedal, da za zdaj še ni mogoče ven. Tega se nisem preveč razveselil, posebno ker je šla naša šota že h koncu. Vso noč nisimo toliko trpeli od mrzaca, kakor zdaj proti dnevu, pred nastopom spomladice. Še tri dni smo jo morali čakati, seveda zemeljske dni, in, kar je bilo najhujše, proti koncu brez ognja. Toda po sedemdesetih urah boja z mrzom je sonce nazadnje zmagalo. Sneg

je kopnel in polnil struge, jezera so prestopila bregove, potoki so narasli in ko smo končali pomolili nos iz svojega zimskega brloga, so se po vsej ravnini, prepojeni z vodo, odpirali ogromni listi vseh mogočih oblik; le vrhove gora je še pokrivala bela snežena odeja.

Dokler se okolica ni posušila, ni bilo misliti na odhod. S Petrom sva znova šla na lor za kurivom. Na enem naših pohodov sva našli na globoko jamo, ki sva jo bila pred zimom izkopala v upanju, da najdeva tam šoto ali premog. Jamo je zvrhouma zalila voda. Jaz sem šel brezbržno nimo, Petru je bil bržčas padlo kaj ne navadnega v oči. Ustvil se je, in ko sem bil že nekaj korakov stran, sem zaslišal njegov glas:

»oan!« je klical in mahal z roko.

»Pridi vendar sem, poglej!«

Našel sem ga na kolenih kraj jame; z eno roko se je oprl ob tla, z drugo mi je dajal znamenja. Obraz, sklonjen nad jamo, mu je gorel od razburjenja.

»Kaj pa imaš?« sem vprašal.

Namesto odgovora je zajel prgišče blatne, rumene vode in mi jo pomolil pod nos.

»Nata!« je planilo iz mene, ko je udaril vame znani, ostrí vonj.

Peter je zmagoslavno priklimal. Da se prepričam, ali se ne motiva, sem pomočil žepni robec v tekočino in g' zažgal. (Nadaljevanje sledi.)